

INFLUENCE OF EMPLOYMENT AND UNEMPLOYMENT ON THE EXTENT OF UNPAID WORK

MÁRIA URAMOVÁ

prof. Ing. Mária Uramová, PhD., Ekonomická fakulta UMB, 048/4462617, e-mail: maria.uramova@umb.sk

MARTIN HRONEC

Doc. Ing. Martin Hronec, PhD., Ekonomická fakulta UMB, 048/446261, e-mail: martin.hronec@umb.sk

JÁN KOLLÁR

Ing. Ján Kollár, PhD., Ekonomická fakulta, UMB, 048/4462616, e-mail: jan.kollar@umb.sk

Abstract

An individual with his abilities is one of the entities of the market mechanism, contributing to the socio-economic development of society. Most of the time individuals devote not only to paid employment, but also to unpaid work. Activities of unpaid work are activities that do not bring financial reward, but the benefits are often non-financial which can be used in paid employment as well. The aim of this paper is to quantify the extent of unpaid work and to verify the hypothesis that the unemployed devote more time to unpaid work, because they have more time. In paper data from the implementation of primary surveys will be used what enables comparisons between the results obtained within the surveyed years. The ambition of this paper is develop the issue of unpaid work, as one of the sources of human capital, which can then be observed in the economic growth of the country.

Key words: unpaid work, labour market, employment, unemployment

JEL classification: D13, J 50, J 60

Úvod

Život jednotlivcov sprevádza nespočetné množstvo volieb/výberu rôzneho charakteru, ktoré sú ovplyvňované ich preferenciami a cieľmi. Obmedzenosť časom ako aj ďalšími vzácnymi zdrojmi sa stáva určujúcim faktorom, ktorý podmieňuje správanie sa jednotlivcov. Optimálne rozdelenie a využívanie času na aktivity diferencovaného charakteru je azda najväčším problémom, ktorému čelí každý z nás. Čas je kategóriou, ktorá sa nedá kúpiť, požičať ani vrátiť späť z čoho vyplýva, že by mal byť využívaný čo najracionálnejšie. V mnohých prípadoch si jednotlivci ani neuvedomujú, aké benefity môžu získať pre svoj osobný rozvoj výkonom činností, ktoré považujú za samozrejmé, rutinné a niekedy z ich pohľadu aj za neprínosné. Máme na mysli napríklad činnosti, ktoré súvisia s neplatenou prácou v domácnostiach. Predmetom našej pozornosti sú otázky späté s časom a jeho využívaním vybranými kategóriami jednotlivcov v členení na zamestnaných a nezamestnaných, pričom nás bude zaujímať najmä to, či nezamestnaní, ktorí disponujú relatívne väčším rozsahom času v porovnaní so zamestnanými venujú neplatenej práci vo svojich domácnostiach viac času.

Ak sa potvrdí predpoklad, z ktorého vychádzame, že nezamestnaní vo všeobecnosti venujú neplatenej práci väčší rozsah času ako zamestnaní, mohlo by to implikovať úvahu o istej forme udržiavania si zručností a o aktivizácii ľudského potenciálu aj počas

nezamestnanosti, čo vytvára predpoklad pre rýchlejšie uplatnenie sa na trhu práce. Vzhľadom na to, že zamestnaní i nezamestnaní sú kategóriami trhu práce a vzťahov, ktoré existujú medzi ponukou a dopytom po práci, je zmysluplné venovať pozornosť trhu práce a jeho špecifikám, ktoré s najväčšou pravdepodobnosťou ovplyvňujú samotné správanie jednotlivcov (domácností) nielen na trhu práce, ale aj mimo neho – v domácnosti, pri vykonávaní ďalších ekonomických aktivít, za ktoré však už jednotlivci nie sú odmeňovaní.

Trh práce a jeho špecifiká na Slovensku

Problematika trhu práce v sebe kumuluje široké spektrum súvislostí, ktoré sú vzájomne previazané a nie je možné ich od seba oddeliť. Našu pozornosť orientujeme predovšetkým na špecifiká trhu práce na Slovensku, ktorý sa v čase vyvíja, mení svoj charakter a prispôsobuje sa (hoci s určitým časovým oneskorením) aktuálnym spoločenským a najmä ekonomickým podmienkam. Niektoré špecifiká trhu práce však možno považovať za stabilné a pretrvávajúce bez ohľadu na čas, trendy vývoja či cyklické výkyvy. K ich zmenám dochádza postupne a vo veľkej miere závisia aj od reakcií jednotlivcov, ktorí sú nenahradiateľným subjektom trhu práce. (Uramová, 2004) Trhu práce sa „zúčastňuje“ viacero subjektov, od jednotlivcov, ktorí svoju prácu (schopnosť a ochotu pracovať) ponúkajú, cez podniky na strane dopytu po práci, až po štát a odbory. Z pohľadu jednotlivca je práca zdrojom príjmov, ale aj seba uplatnenia či zdrojom spoločenského statusu. Pre zamestnávateľa je podstatná postačujúca ponuka práce v kvalite, ktorá bude schopná zaručiť jeho bezproblémovú produkciu. Zodpovedajúca ponuka práce závisí vo veľkej miere od ľudského kapitálu, ktorý sa stáva konkurenčnou výhodou každého jednotlivca, ktorý svoju prácu na trhu ponúka. (Workie, 2012)

Medzi ponukou a dopytom po práci dochádza často k nesúladu, čo vyúsťuje do nerovnováhy na trhu práce a vzniku nezamestnanosti. Za nebezpečnú sa považuje tá forma nezamestnanosti, ktorá je nedobrovoľná a má tendenciu udržiavať sa na relatívne vysokej úrovni. V tabuľke č. 1 prezentujeme vývoj miery nedobrovoľnej nezamestnanosti v podmienkach ekonomiky Slovenska, vývoj jej dlhodobej miery a odhad veľkosti prirodzenej miery nezamestnanosti (NAIRU) v období rokov 1998 – 2014.

Tabuľka č. 1 – Vývoj miery nezamestnanosti na Slovensku

Roky	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Miera nezamestnanosti v %	12,70	16,50	18,90	19,50	18,80	17,70	18,40	16,40	13,50	11,20	9,60	12,10	14,50	13,70	14,00	14,20	13,20
Dlhodobá miera nezamestnanosti v %	6,60	7,90	10,30	11,40	12,30	11,50	11,90	11,80	10,30	8,30	6,70	6,50	9,30	9,30	9,40	10,00	9,30
Prirodzená miera nezamestnanosti NAIRU	12,09	12,15	12,14	12,00	11,94	12,10	12,05	12,36	12,72	12,83	12,97	13,14	13,20	12,75	12,30	11,85	11,40

Prameň: Spracované na základe údajov Eurostatu a OECD

Na základe údajov v tabuľke č. 1 možno konštatovať, že vývoj miery nezamestnanosti bol od roku 1998 nepriaznivý a tento trend pretrváva až do súčasnosti, kedy však možno pozorovať mierne zlepšenie v tomto makroekonomickom ukazovateli. Údaje v tabuľke č. 1 tiež vypovedajú o tom, že vysoká je nielen samotná úroveň nedobrovoľnej nezamestnanosti, ale rovnako aj jej dlhodobá miera (jednotlivci sú bez práce viac ako 1 rok). Údaje, ktoré charakterizujú vývoj úrovne prirodzenej miery nezamestnanosti (nezamestnanosti, ktorá neakceleruje infláciu) nie sú prekvapivé aj so zreteľom na samotný priebeh dlhodobej miery nezamestnanosti. Vysoká úroveň prirodzenej miery nezamestnanosti je signálom toho, že v ekonomike je problémom nielen frikčná, ale aj štruktúrna nezamestnanosť, čo vyvoláva rad otázok spojených tak s aktívnou, ako aj pasívnou politikou trhu práce a ich účinnosťou.

Úroveň prirodzenej miery nezamestnanosti a jej vývoj v čase je na Slovensku najvyššia aj v porovnaní s ďalšími ekonomikami Európskej únie alebo jej priemerom okolo 9 %. Táto skutočnosť predstavuje okrem iného aj jednu zo špecifických črt národného trhu práce. Výnimku možno zaznamenať v rokoch 2007, 2008, kedy bola relatívne nízka miera nezamestnanosti z dôvodu nadmerného tempa reálneho ekonomického rastu, ktoré však nebolo možné dlhodobo udržať. Prognózy vývoja nezamestnanosti v SR síce predpovedajú postupné znižovanie miery nezamestnanosti a jej „stlačenia“ na hodnotu jednociferného čísla, avšak ekonomika SR je veľmi citlivá na akékoľvek výkyvy z dôvodu svojej vysokej otvorenosti, čo môže spôsobiť aj nenaplnenie cieľov.

Problematika nezamestnanosti a situácia na trhu práce ukazuje, že namiesto globálnych hospodárskych politík konjunkturálneho typu by sa mali skôr realizovať selektívne sektorové politiky. Taký sektor, v ktorom sa prejavuje nedostatočný odbyt (napr. sektor verejných prác), by mal dostávať verejné objednávky. Naproti tomu v sektoroch, v ktorých sú rentabilné kapacity nepostačujúce, by bola účelná politika znižovania daňového zaťaženia a zrážok do sociálnych fondov. Hospodársko-politické konzekvencie, do ktorých ústi teória ekonomickej nerovnováhy v oblasti nezamestnanosti, by mali zohľadňovať štruktúru trhov, mikroekonomické správanie ekonomických subjektov, ako aj väčšiu či menšiu otvorenosť danej ekonomiky. (Lisý a kol., 2013)

S prihliadnutím na doterajšie poukázanie na vývoj miery nezamestnanosti na Slovensku, sa pokúsime identifikovať ďalšie špecifiká slovenského trhu práce, ktoré komplexnejšie dotvárajú obraz o reálnom stave.

Dlhodobejším fenoménom a problémom, ktorý možno hodnotiť ako problém pretrvávajúci je prevažujúca ponuka práce nízko kvalifikovanej pracovnej sily, po ktorej je nízky dopyt, čo vyúsťuje do nerovnováhy na trhu práce a spôsobuje nezamestnanosť v uvedenom segmente. Tento segment predstavuje nielen vysoký podiel na nezamestnanosti celkom, ale najmä na počte dlhodobo nezamestnaných, ktorí spravidla nemajú dostatočné zručnosti vhodné pre výkon práce a neobsadzujú ani dočasne voľné pracovné miesta. Dlhodobo nezamestnaní postupne strácajú zručnosti získané z minulosti a rovnako klesá aj strata ich pracovných návykov. Značne vysoké percentuálne zastúpenie ponuky práce predstavujú aj prakticky nezamestnateľné pracovné sily na trhu práce. (Košta a kol., 2014)

Kombinácia viacerých špecifik trhu práce v našich podmienkach predstavuje komplex problémov, ktoré nie je jednoduché riešiť radikálnymi opatreniami. S prihliadnutím na podmienky ekonomiky Slovenska a doterajšiu situáciu na trhu práce je možné konštatovať, že pracovná sila sa vyznačuje stále pretrvávajúcou nižšou mobilitou v porovnaní s vyspelejšími ekonomikami najmä v kategórii starších uchádzačov o zamestnanie, čo je spojené predovšetkým so zaužívanými stereotypmi a fixovaním sa na pôvodné bydlisko. Mladší uchádzači o zamestnanie sú v tomto smere pružnejší a sú ochotní za prácou cestovať väčší počet kilometrov a rovnako aj sa presťahovať, čo je možné z pohľadu fungovania trhu práce jednoznačne považovať za pozitívny trend. (Lukáčik a kol., 2013)

Vybrané špecifiká trhu práce nachádzame aj v oblasti nerovnovážnych stavov na troch práce v regiónoch resp. okresoch. Západná časť Slovenska je z tohto uhla pohľadu vyspelejšou časťou krajiny, kde sa aj miera dlhodobej nezamestnanosti pohybuje na nižších úrovniach v porovnaní s Východným Slovenskom, kde je napríklad v Prešovskom kraji nezamestnanosť dlhodobo najvyššia.

Ako sme sa už zmienili, stratou zamestnania dochádza k strate zručností ako aj k iným negatívnym deviáciám na strane jednotlivcov. Čas, ktorý jednotlivci dodatočne „získali“ nezamestnanosťou, by mohol byť okrem iného využitý aj činnosťami neplatenej práce, ktorá je na prvý pohľad neatraktívna a nezaujímavá, ale opak je pravdou. (Kika, Martinkovičová, 2015) V ďalšej časti príspevku sa pokúsime odhaliť možné pozitívne prínosy neplatenej práce pre jednotlivca, ktoré môže nadobúdať v rámci času, ktorý je s veľkou pravdepodobnosťou

inak prerozdeľovaný ako v prípade, ak človek časť dňa venuje platenému zamestnaniu. Z nášho uhla pohľadu výkon neplatennej práce v domácnostiach predstavuje zdroj informálneho vzdelávania, ktorý sa stáva komplementom k tradične zaužívaným formám nadobúdania kompetencií človeka, ktoré vyúsťujú do kvalitnejšieho ľudského kapitálu a následne do rozvoja celej ekonomiky.

Vybrané výsledky z primárneho výskumu o neplatenj práci s ohľadom na zamestnaných a nezamestnaných na Slovensku

Pre splnenie nami sledovaného cieľa využívame výsledky primárneho dotazníkového prieskumu realizovaného v roku 2015 spojeného so zisťovaním rozsahu a špecifik neplatenj práce v domácnostiach na Slovensku. Pokúsime sa zistiť, či existujú rozdiely spojené s výkonom neplatenj práce so zreteľom na ekonomický status jednotlivcov a súčasne identifikovať špecifiká, ktoré môžu vyplývať z rozdielnosti pohlavia, čo môže prispieť k objasňovaniu faktorov nielen s ohľadom na chod domácností, ale aj samotný trh práce. Vybrané závery sú výsledkom prebiehajúceho projektu VEGA č. 1/0935/13 a poskytujú cenné informácie o rozsahu neplatenj práce nielen vo všeobecnosti, ale aj s ohľadom na zvolené kritériá jej členenia. V našom konkrétnom prípade budeme prezentovať výsledky za jednotlivcov – členov domácností, ktorí boli v počte 5 120 do dotazníkového prieskumu zapojení.

V centre nášho záujmu je zistiť, či a v ktorých činnostiach neplatenj práce sú rozdiely v rozsahu vykonávania neplatenj práce u nezamestnaných a zamestnaných. Základné údaje poskytuje tabuľka č. 2.

Tabuľka č. 2 – Priemerný týždenný rozsah neplatenj práce s ohľadom na ekonomický status jednotlivcov podľa činností neplatenj práce v hodinách

ČINNOSŤ NEPLATENEJ PRÁCE	NEZAMESTNANÍ	ZAMESTNANÍ	ODCHÝLKA
Príprava jedla	6,19	4,7	+1,49
Domáce práce	4,97	3,28	+1,69
Údržba textílií	1,84	1,44	+0,40
Starostlivosť o okresné rastliny	0,84	0,76	+0,08
Starostlivosť o domácich miláčikov	1,37	1,47	-0,10
Oprava zariadení	0,69	0,86	-0,17
Nakupovanie a služby	2,81	3,12	-0,31
Starostlivosť o úžitkové rastliny	1,42	0,77	+0,65
Starostlivosť o hospodárske zvieratá	2,12	0,46	+1,66
Výstavba a rekonštrukcie	0,2	0,49	-0,29
Starostlivosť o deti	3,57	4,31	-0,74
Starostlivosť o dospelých	0,29	0,44	-0,15
Dobrovoľnícka práca	1	0,91	+0,09

Prameň: Vlastné spracovanie na základe dotazníkového prieskumu

Z tabuľky č. 2 je možné vidieť, že priemerný týždenný rozsah neplatenj práce v hodinách v rámci činností, ktoré boli sledované prieskumom, je vyšší v 7 z 13 kategórií činností u nezamestnaných. Najväčšia odchýlka v priemernom týždennom rozsahu neplatenj práce medzi nezamestnanými a zamestnanými (1,69 hod.) je v domácich prácach v prospech nezamestnaných a naopak relatívne menšia, ale absolútne najvyššia odchýlka (-0,74 hod.) je v prospech zamestnaných pri starostlivosti o deti. V niektorých činnostiach neplatenj práce sa neprejavili markantné rozdiely medzi zamestnanými a nezamestnanými, čo možno pokladať za prirodzené, nakoľko neplatená práca v domácnostiach sa vyznačuje istou

stálosťou, čo vyplýva z jej samotného charakteru. Z realizovaného prieskumu však vyplýva, že pomerne väčší rozsah neplatenej práce vykonávajú nezamestnaní v kategórii domácich prác a príprave jedla. Niektoré činnosti neplatenej práce ako oprava zariadení sa nemusia vyznačovať pravidelnosťou, čo môže vysvetľovať jej takmer rovnaký rozsah u zamestnaných i nezamestnaných. V kategórii neplatenej práce v domácnostiach v oblasti výstavby a rekonštrukcie je možné vidieť, že viac času jej venujú zamestnané osoby, z čoho logickým úsudkom môžeme dospieť k záveru, že nižšie disponibilné príjmy domácností (spôsobené stratou zamestnania) sú aj dôvodom toho, že môžu byť bariérou pre uvedenú činnosť neplatenej práce. V tomto prípade jednotlivci s veľkou pravdepodobnosťou alokujú svoj príjem spôsobom, ktorý im pomáha preklenúť obdobie počas nezamestnanosti.

Ukazuje sa, že viac času venujú podľa nášho prieskumu starostlivosti o domácich miláčikov zamestnané osoby, čo môže byť spôsobené faktom, že vzorka nezamestnaných osôb v našom prieskume nemá domáceho miláčika. Zároveň v tomto prípade nie je rozdiel medzi výkonom neplatenej práce veľmi výrazný, takže nepokladáme túto disproporciu za závažnú.

V kategórii neplatenej práce starostlivosť o deti a dospelých je možné sledovať mierny previs počtu hodín venovaných tejto činnosti u osôb, ktoré sú zamestnané. Uvedenú skutočnosť je náročné presne objasniť. Je potrebné si uvedomiť, že činnosti neplatenej práce majú diferencovaný charakter, čo je spojené s tým, že aj keď sa jedná o prácu neplatenú nemôžeme konštatovať, že je to práca menej cenná resp. podradná, ktorú môže vykonávať každý z nás na postačujúcej úrovni. Tak ako platené zamestnanie si vyžaduje určité zručnosti, rovnako aj neplatená práca nemôže byť vykonávaná všetkými rovnako bez ohľadu na kompetencie jednotlivcov. Domnievame sa, že aj v prípade, ak je osoba nezamestnaná automaticky nemusí vykonávať väčší rozsah neplatenej práce vo všetkých kategóriách, nakoľko nemusí byť schopná ju zabezpečovať viac menej odborne. Starostlivosť o deti resp. o dospelých členov domácnosti pokladáme za rozsah neplatenej práce, ktorú nemôžu vykonávať všetci bez rozdielu nakoľko samotné vlohy jednotlivcov v tomto prípade môžu byť obmedzením pri výkone týchto činností aj v rámci výpomoci v rodine.

Kategória činnosti neplatenej práce v oblasti nakupovania a služieb je rovnako aj v tomto prípade v prospech zamestnaných osôb, čo môže byť s veľkou pravdepodobnosťou spôsobené ich vyššími disponibilnými dôchodkami v porovnaní s nezamestnanými, tak ako sme to uviedli pri činnosti výstavba a rekonštrukcie. Ani v tomto prípade nepokladáme výsledok prieskumu za prekvapujúci, ale možno skôr za utvrdzujúci v tom, že aj samotné uspokojenie potrieb jednotlivcov musí vychádzať na jednej strane z racionálneho uvažovania, ale aj z uspokojovania potrieb jednotlivcov podľa ich naliehavosti.

Ak je na jeden strane zjavné, že neplatená práca je zdrojom rozvoja ľudského kapitálu, na druhej strane nemožno tvrdiť, že si výkon neplatenej práce nevyžaduje kompetencie a skúsenosti, ktoré sú v niektorých prípadoch vhodné ak nie nevyhnutné, aby bolo možné vykonávať neplatenú prácu. Zovšeobecnením čiastkových analýz v rámci rozsahu neplatenej práce v kategórii zamestnaných a nezamestnaných považujeme za podnetné zistenie, že v prípade nadpolovičnej väčšiny ju vykonávajú viac nezamestnaní ako zamestnaní. Nie je však zároveň možné vysvetliť detailne všetky odchýlky, ktoré sa prieskumom ukázali, nakoľko samotní jednotlivci sa nemusia rozhodovať vždy racionálne, ako to predpokladá neoklasická ekonómia. V mnohých prípadoch sa jednotlivci rozhodujú aj iracionálne a/alebo tak aké sú tradície, zvyklosti či vnútorná kultúra v rodine a domácnosti.

Okrem zisťovania rozdielov v rozsahu neplatenej práce v rámci kategórie zamestnaných a nezamestnaných sme sa pokúsili nájsť rozdiely v rámci výkonu neplatenej práce v kategórii nezamestnaných mužov a žien. Vo všeobecnosti platí, že väčší rozsah neplatenej práce v domácnostiach vykonávajú ženy. Nie nezaujímavá je otázka, či sa táto všeobecná platnosť potvrdí aj v prípade špecifikácie statusu aktivity jednotlivcov na

zamestnaných a nezamestnaných. Náš predpoklad je, že aj v prípade nezamestnaných žien bude platiť, že vykonávajú väčší rozsah neplatennej práce v porovnaní s nezamestnanými mužmi. Tabuľka č. 3 a údaje v nej, ktoré prezentujú výsledky za respondentov tento predpoklad potvrdzujú s výnimkou tradične mužských činností akými sú oprava zariadení a výstavba a rekonštrukcie.

Tabuľka č. 3 – Priemerný týždenný rozsah neplatennej práce v kategórii nezamestnaných mužov a žien v hodinách

ČINNOSŤ NEPLATENEJ PRÁCE	MUŽI	ŽENY
Priprava jedla	2,71	8,58
Domáce práce	2,94	6,36
Údržba textílií	0,31	2,89
Starostlivosť o okresné rastliny	0,33	1,2
Starostlivosť o domácich miláčikov	1,53	1,25
Oprava zariadení	1,69	0
Nakupovanie a služby	1,88	3,45
Starostlivosť o úžitkové rastliny	1,29	1,51
Starostlivosť o hospodárske zvieratá	2,05	2,17
Výstavba a rekonštrukcie	0,49	0,01
Starostlivosť o deti	2,18	4,52
Starostlivosť o deti	0,25	0,31
Dobrovoľnícka práca	0,86	1,09

Prameň: Vlastné spracovanie na základe dotazníkového prieskumu

Zo špecifického charakteru neplatennej práce vyplýva, že v domácnostiach je táto vo všeobecnosti vo väčšej miere doménou žien bez ohľadu na to, či sú zamestnané alebo nezamestnané.

Na základe dotazníkového prieskumu a odpovedí respondentov sme dospeli tiež k záveru, že v priemere do týždňa venujú muži väčšiu časť svojho obmedzeného času platenému zamestnaniu, čo sa potvrdilo aj v prípade priemerného počtu hodín vo vedľajšej práci. V tabuľke č. 4 uvádzame výsledky za rok 2015, z ktorých vyplýva, že muži v porovnaní so ženami venujú v priemere väčší počet hodín tak hlavnej, ako i vedľajšej práci, čo pravdepodobne (okrem iných faktorov) ovplyvňuje ich nižší rozsah počtu hodín, ktorý majú k dispozícii na vykonávanie práce neplatennej.

Tabuľka č. 4 – Priemerný týždenný čas v hlavnej a vedľajšej práci v hodinách za týždeň

Pohlavie	MUŽI	ŽENY
Hodiny do týždňa v hlavnej práci	32,5	25,6
Hodiny do týždňa vo vedľajšej práci	0,7	0,6

Prameň: Vlastné spracovanie na základe dotazníkového prieskumu

V rámci problematiky skúmania trhu práce sme sa orientovali aj na mobilitu pracovnej sily v špecifickom poňatí dĺžky dochádzania do zamestnania, ktorá okrem iného vo väčšej alebo menšej miere ovplyvňuje aj rozsah neplatennej práce.

Tabuľka č. 5 – Priemerný čistý čas venovaný dochádzaniu do a zo zamestnania za týždeň

Pohlavie	MUŽI	ŽENY
Dochádzanie do zamestnania	3,2	2,3

Prameň: Vlastné spracovanie na základe dotazníkového prieskumu

Z tabuľky č. 5 na základe odpovedí respondentov vyplýva, že pomerne väčšiu mobilitu pracovnej sily z pohľadu dochádzania do a zo zamestnania je možné pripísať mužom, čo v priemernej hodnote predstavuje spolu takmer 60 minút týždenne. Na základe tohto zistenia je možné opäť konštatovať, že sa vytvára dodatočný priestor, čiže čas pre výkon neplatennej práce v domácnostiach v prospech žien k čomu vo svojej vedeckej štúdii dospeli napr. aj Považanová, Nedelová. (2012) Hlbšou analýzou špecifik trhu práce aj z pohľadu príležitostí a obmedzení, ktoré súvisia s dochádzaním do zamestnania v jednotlivých kategóriách členov domácností možno lepšie objasniť a pochopiť aj samotný problém alokácie času v domácnostiach v súčasných ekonomických podmienkach.

Jednou z čiastkových analýz, ktorej sme venovali pozornosť a je priamo spätá s trhom práce je potvrdenie resp. zamietnutie hypotézy, či je rozsah neplatennej práce v domácnostiach ovplyvnený dĺžkou času venovanému dochádzaniu do a zo zamestnania v prípade, že má jednotliviec bez rozdielu pohlavia zamestnanie.

Tabuľka č. 6 – Výsledky testovacej štatistiky

			DOCHÁDZANIE DO A ZO ZAMESTNANIA	NEPLATENÁ PRÁCA
Spearman' koe.	dochádzanie z a do zamestnania	Correlation	1,000	,124**
		Coefficient		
		Sig. (2-tailed)	.	,000
		N	3499	3493
	neplatená práca spolu	Correlation	,124**	1,000
		Coefficient		
		Sig. (2-tailed)	,000	.
		N	3493	4570

Prameň: Spracované využitím štatistického softvéru SPSS

Pre výpočet sme využili Spearmanov korelačný koeficient a štatistický softvér SPSS, pomocou ktorého sme kvantifikovali závislosť medzi sledovanými štatistickými premennými. Je možné vyvodiť záver, že dĺžka času venovaná dochádzaniu do a zo zamestnania v priemere za týždeň signifikantne neovplyvňuje rozsah neplatennej práce v domácnostiach nakoľko Spearmanov korelačný koeficient dosahuje hodnotu (0,124), čo je štandardne vnímané ako slabá priama závislosť medzi premennými. Uvedené zistenie nepokladáme za prekvapivé, nakoľko prevažná časť neplatennej práce musí byť v štandardne fungujúcich domácnostiach jednotlivcami zabezpečená tak, aby sa zachovala existencia jej chodu bez narušenia jej vnútornej rovnováhy. Menšie odchýlky v rámci jednotlivých trinástich činností neplatennej práce, ktoré sú vo výskume sledované sme podrobnejšie neanalyzovali, ale môžu byť podnetom na ďalšie skúmanie.

Záver

Neplatená práca v domácnostiach predstavuje viacero činností, ktoré je možné skúmať z rôznych uhľov pohľadu a vyvodzovať závery nielen teoretického, ale aj praktického charakteru. Naším cieľom bolo preskúmať, či sa rozsah neplatennej práce vykonávanej jednotlivcami v domácnostiach odlišuje so zreteľom na status ich ekonomickej aktivity. Dospeli sme k záveru, že existuje mierny previs väčšieho rozsahu neplatennej práce v prípade nezamestnaných osôb, čo považujeme s ohľadom na teóriu ľudského kapitálu ako jednoznačný (neuvedomený) prínos jednotlivcov v našom prípade najmä žien. Zároveň sme prispeli k precíznejšiemu objasneniu skutočnosti, ktorá je spojená s tým, prečo je neplatená práca v domácnosti spravidla doménou žien aj z pohľadu trhu práce, prostredníctvom ktorého je možné vysvetliť viacero faktov. Zreteľne sa preukázalo, že muži venujú viac času platenému zamestnaniu ako aj vedľajšej práci a v neposlednom rade dlhší čas dochádzajú do a zo zamestnania, čo jednoznačne znižuje ich denný časový fond, ktorý môže byť využitý okrem iného aj výkonom neplatennej práce. Z pohľadu rozvoja ľudského kapitálu z našich záverov môžeme vyvodiť fakt, že neplatená práca v domácnostiach poskytuje prínos minimálne pre udržiavanie ľudského kapitálu a jeho možného nadobúdania najmä v prospech žien, ktoré sa podľa našich výsledkov viac venujú neplatennej práci ak sú nezamestnané. Z praktického aspektu skúmania sa dá formulovať jeden z viacerých záverov, že muži ako sa ukázalo z primárneho prieskumu cestujú do a z plateného zamestnania dlhší čas, čo môže pre trh práce predznamenávať signál, že ich mobilita je z tohto uhľa pohľadu vyššia ako v prípade žien. Trh práce sa v rôznych ekonomikách vyznačuje špecifikami, z čoho vyplývajú dôsledky nielen pre ekonomiku ako celok, ale aj domácnosti. Príspevkom sme poukázali na vybrané špecifické problémy trhu práce na Slovensku a vzájomnými súvislosťami sme identifikovali faktory, ktoré môžu ovplyvniť realokáciu času jednotlivcov medzi prácu platenú a neplatenú.

Literatúra

1. KIKÁ, M., MARTINKOVIČOVÁ, M. 2015. Neplatená práca v slovenských domácnostiach – výskum, výsledky a súvislosti. In Sociológia: časopis pre otázky sociológie. Bratislava: sociologický ústav SAV. 2015. Roč. 47. Č.5/2015. s. 474-503. ISSN 0049-1225
2. KOŠTA, J. a kol. 2014. Aktuálne problémy (ne)zamestnanosti nízkokvalifikovaných pracovných síl. Bratislava: Veda. 2014. 156 s. ISBN 978-80-89608-16-4
3. LISÝ, J. a kol. 2013. Makroekonomická rovnováha a nerovnováha. (Teoretické a praktické problémy). Ekonomická univerzita Bratislava. 2013. 208 s. ISBN 978-80-8078-588-8
4. LUKÁČIK, J. a kol. 2013. Hospodárska politika (Teória a prax). Bratislava: Sprint. 2013. 315 s. ISBN 978-80-89393-86-2
5. POVAŽANOVÁ, M., NEDELOVÁ, G. 2012. Neplatená práca v SR v porovnaní s vybranými krajinami svetového hospodárstva. In Zborník vedeckých štúdií „Trh práce v kontexte neplatennej práce, meranie jej rozsahu a dopadu na domácnosti, podnikateľskú sféru a ekonomiku“. Banská Bystrica: EF UMB. 2012. ISBN 978-80-557-0437-1
6. URAMOVÁ, M. 2004. Trh práce a jeho nedokonalosti. Univerzita Mateja Bela: Banská Bystrica. 2004. 98 s. ISBN 80-8033-011-8
7. WORKIE, M., T. a kol. 2012. Predvídanie potrieb trhu práce v SR – Teoretické východiská a empirické výsledky. Bratislava: Ekonóm. 2012. 188 s. ISBN 978-80-7144-206-6